

Asia: VN/31220/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi - Muut rikosprosessin sujuvoittamistoimet (vaihe 2)

Esitutkintaa ja syyteharkintaa koskevat muutosehdotukset

1. Asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittäminen

Käräjäoikeus ottaa kantaa muutosehdotuksiin esitutinnan osalta vain siltä osin, kun niillä on merkittävämpää vaikutusta oikeudenkäyntiin.

Soveltamisalaltaan rajattu muutosehdotus kohdassa 1, jolla tavoitellaan asianomistajan oikeusturvan parantamista, on kannatettava

2. Rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuus

-

3. Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

-

4. Esitutkintatoimenpiteiden asettaminen tärkeysjärjestykseen

-

5. Esitutinnan keskeyttäminen

-

6. Edunvalvojan määrääminen lapselle

-

7. Kuulustelujen äänitallentaminen

-

8. Velvollisuus antaa loppulausunto

Velvollisuuden lisäämistä lakiin on pidettävä kannatettavana. Olennaista on myös huolehtia siitä, että loppulausunto pyydetään kaikissa vähänkin laajemmissa ja monimutkaisemmissa asioissa. Mikäli loppulausuntomenettelyä ei ole käytetty, siitä tulisi tehdä merkintä esitutkintapöytäkirjaan. Samaten pöytäkirjaan tulee merkitä, mikäli avustaja ei ole noudattanut pyyntöä. Loppulausunnosta saatava hyödyt ovat huomattavasti suuremmat, kun pyynnössä on yksilöityjä kysymyksiä, mitkä palvelevat asian jatkokäsittelyä.

9. Tietojen luovuttaminen rikosrekisteristä

-

Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskevat muutosehdotukset

1. Saatavillaolohaaste ja asiamiestiedoksianto

Ruotsista saadut hyvät kokemukset, käräjäoikeuksien tiedoksiantotehtävien suuri määrä ja pääkäsittelyjen peruuntumisista aiheutuvat haitat huomioon ottaen esitys saatavillaolohaasteen käyttöönottamiseksi on kannatettava. Saatavillaolohaastetta on kuitenkin syytä vielä arvioida soveltamisalaan kuuluvan rikosasian laatua silmällä pitäen. Myös käyttöönoton toimeenpanoon liittyviin yksityiskohtiin tulee kiinnittää jatkovalmistelussa nykyistä enemmän huomiota, jotta uudistuksella tavoitellut hyödyt saavutetaan ja vastaajan oikeusturva toteutuu. Vastaajan oikeusturvan osalta jatkovalmistelussa on syytä kiinnittää huomiota OK 11 luvun 16:n 4 momenttiin.

Asiamiestiedoksiannon käyttöalan laajennus on perusteltu. Tällä hetkellä asiamiestiedoksianto rajautuu asioihin, joissa ei tyypillisesti ole avustajaa. Valtuutus tulisi ottaa puheeksi esitutkinnassa sekä huolehtia tarvittaessa valtakirjasta. Koska valtuutuksen olemassaololla voi olla suuri merkitys asian alkuvalmisteluun oikeudenkäynnissä, hallituksen esityksessä olisi hyvä käsitellä valtuutuksen peruuttamiseen liittyviä kysymyksiä.

2. Velvollisuus antaa ennakkovastaus

-

3. Määräaika todisteiden esittämiselle

Ehdotusta harkinnanvaraisesta sisältävästä preklusiouhasta käräjäoikeudessa on pidettävä kannatettavana. Laajojen, tyypillisesti talousrikosjuttujen pääkäsittelyt peruutuvat ja siirtyvät liian usein uusiin todisteisiin vetoamisien ja niistä johtuvien lisätutkintojen vuoksi. Muutosehdotus pitää sisältää myös menettelylliset takeet ja poikkeamismahdollisuuden. Se ei estä tarpeelliseen todisteluun vetoamista, se vain pitää tehdä ajallaan ja viivyttämättä.

Ehdotetun lain nojalla syntyvän hovioikeusvaiheen todistepreklusion vaikutuksia rikosoikeudenkäyntiin käräjäoikeudessa ja siinä esitettävään todistelun määrään tulisi vielä arvioida perusteellisesti. Tässä on syytä ottaa huomioon se, että näillä näkymin kuta kuinkin samoihin

aikoihin voimaan tulevan todistelutalenneuudistuksen vaikutukset ovat vielä epäselvät. Käräjäoikeus esittää harkittavaksi, että hovioikeusvaiheen todistepreklusio, mikäli se nähdään perustelluksi, koskisi enimmäillään niitä tapauksia, joissa käräjäoikeus on asettanut määräajan todisteiden esittämiselle.

4. Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuksistaan

-

Muut huomiot

1. Onko teillä lisättävää tai huomioita vaikutustenarviointiin tai vaihtoehtoisiin toteuttamistapoihin?

-

2. Onko teillä huomioita ehdotusten toimeenpanosta tai lakien voimaantulosta?

-

3. Onko teillä huomioita säätämisyjärjestyksestä?

-

4. Onko teillä muita huomioita luonnoksesta hallituksen esitykseksi?

Tarkoituksenmukaisuusperiaatteen kirjaaminen ETL 4 lukuun edesauttaa esitutkintaviranomaisen järkevää resurssien käyttämistä. Myös asianajajien sekä muiden avustajien tulee ottaa toiminnassaan huomioon tämä periaate ja pyrkiä edistämään hyvää ja tehokasta oikeudenhoitoa.

Oikeudenhoidon kehittämisessä ja toiminnassa tulisi pyrkiä siihen, että rikosprosessi on mahdollisimman tehokas, riittävän yksinkertainen ja olennaiseen jäsennellysti keskittyvä kussakin rikosprosessiketjuvaiheessa mutta myös kokonaisuutena. Tähän tavoitteeseen päästään yksinkertaisilla, suorilla, selkeillä ja luistavilla toiminnoilla ja menettelytavoilla, joissa on huomioitu oikeusturvan toteutumien. Nyt lausuttavana oleva hallituksen esitysluonnos kuvastaa hyvin sitä, että rikosprosessin tehostaminen edellyttää koko rikosprosessiketjussa tapahtuvaa tehtävien karsimista, menettelytapojen virtaviivaistamista ja yhteistyön lisäämistä.

Turtiainen Kari

Oulun käräjäoikeus - Valmistellut käräjätuomari, rikososaston johtaja Jyrki Määttä.